

Mindezekből fakadóan attól tartunk, hogy az általános műveltség tartalmáról és „műveltségi területek” számáról és fajtáiról szóló vita óhatatlanul parttalanra válik. Az önkormányzatok abban érdekeltek, hogy a vita ne húzódjék el.

Eppen ezért kérjük a művelődési kormányzatot, hogy vagy a jelenlegi célokból egyértelműbben levezethető követelményeket, vagy pedig olyan célokat fogalmazzon meg, amelyek eléréséhez már megtett út valamennyi közoktatásban érdekelt számára könnyebben felmérhető.

9. Végezetül nem tudjuk, hogy a kormányzat miként kívánja stabilizálni a közoktatási rendszert a NAT elfogadása és bevezetése közötti időszakban.

Javasoljuk, hogy az átmenet időszakára dolgozzanak ki stabilizációs programot.

Budapest, 1995. február 20.

KÖSz (Községi Önkormányzatok Szövetsége)
 Megyei Jogú Városok Szövetsége
 MÖSz (Magyar Önkormányzatok Szövetsége)
 Az Országos Önkormányzati Szövetségeket Képvisező Önkormányzati Oldal
 TÖÖSz (Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége)

Mácz István³

Kérdések és kételyek

Közel áll az ember szívéhez a gyermek, az ifjú. Sorsuk sorsunk és jövőnk. A szabadon megválasztott képviselők önkormányzati feladataik között első helyen foglalkoznak napjainkban az iskolával. A gazdasági, a pénzügyi, az ésszerű megközelítés mellett erős érzelmi elkötelezettséggel is figyelik a közoktatási törvény módosítását és a NAT új változatát. Az önkormányzatok felelősek településük jelenéért, jövőjéért és polgárait tekintve az egész emberért. Az ilyen megközelítés alapozza meg és teszi érthetővé észrevételeinket.

I.

Dicsérni tudjuk, hogy az MKM az ország iskolaigazgatóit és nevelőit szakmai véleményadásra kérte fel. Érthetetlen, hogy a közel 3200 önkormányzatot miért nem keresték fel mint fenntartókat egyetlen kérdéssel: miből fedezik a változtatások igényelte többletköltségeket? A Nemzeti alaptanterv implementációjából idézek. „Tény, hogy ma senki nem tudja, mennyibe kerül a NAT életbeléptetése és a vizsgarendszer kialakítása, holott nyilvánvaló, hogy az implementáció »sebességére« a költségvetési kondícióknak meghatározó szerepük lesz.” Közismert, hogy a helyi tantervben és a pedagógiai programban meghatározott nevelési és szakmai kezdeményezések tényleges költségeit a fenntartónak kell viselnie. Miből? A

³ Közoktatás-politikai Tanács Önkormányzati Oldal, Magyar Önkormányzatok Szövetsége

normatív támogatások mellé eddig adott kiegészítések jelenleg számos önkormányzatnál már hitelek felvételét tette szükségessé.

Tiszteletre méltó a kormány és a minisztérium szándéka, ám a fenntartó önkormányzatok ily széles körű bevonása az egyetlen kérdéssel nem lett volna indokolt és szükségszerűen megtisztelő a településekért felelős polgármesterek felé? Vagy a válasz előre tudható? Vagy bármilyen véleményük mellett, esetleg tiltakozásuk ellenére is törvény kényszeríthető rájuk?

II.

A 6+4+2-es iskolaszervezet hangsúlyozott előnyei mellett önkormányzati szemmel nézve kétségek merülnek fel. Meggyőződésünk, hogy ezen iskolaszervezet a sokszínűséget teszi lehetetlenné. Az egyszínű iskola a leggyengébbhez igazodik. Az előttünk elégségesen nem indokolt „átjárhatóság” követelménye a középszervezést juttatja érvényre. Csökkenti a társadalmi igényből eredő differenciálódást. Szabad legyen Cegléd városát említenem. A város és a környező 11 település igénye hozta létre a ma jól működő kereskedelmi, közgazdasági, mezőgazdasági szakközépiskolákat, az egészségügyi szakiskolát, az ipari, kereskedelmi és vendéglátó szakmunkásképzőket. A 4 osztályos gimnáziumban társadalmi igényre beindult a 8 osztályos gimnáziumi képzés. Ám mindezt előbb vagy utóbb – ha törvényre emelkedik –, a jelenlegi elképzelés tönkreteszi. A középiskolával rendelkező 300 település városi önértékét, öntudatát növeli ezen szellemi gazdagsága. Mindez azonban szinte sértő módon nincs figyelembe véve.

Nem kevésbé bántó a 8 osztályos iskolákkal rendelkező települések felé a törvénytervezet szerint sugallt ösztönzés a 6 osztályosra történő átalakításra. Ha a rejtett indítás kevés, akkor a pénzügyi kényszer végrehajthatja. Egyetértünk azokkal, akik a kormánytól garanciát kérnek a 8 osztályos iskolák fenntartására.

III.

A magyar önkormányzatok elvárják a NAT-tól, hogy az nemzeti legyen. Ám ezt nem látjuk biztosítottnak. A műveltségi területek között hangsúlytalanul jelenik meg a magyar történelem, a magyar irodalom, a magyar nyelv. Ezen hangsúlytalanság nem fogja befolyásolni a tankönyvírókat, a helyi tantervkészítőket abban, hogy ha nem szívelik a „magyart”, akkor módjuk van eljelentékteleníteni történelmi múltunk, magyarságunk szellemiségét őrző irodalmat és tényeket? Ha pedig e forrásokból nem isznak gyermekeink, akkor a tényleges népességszökkenés mellett magyarságtudatunk, önazonosságunk éltető ereje gyöngül és kihal. Hogy ez lenne a szándék, erre nem is merek gondolni.

IV.

Az önkormányzat polgárait illetően – bölcsőtől a sírig – az egész emberért felelős. Egyértelmű tehát, hogy gazdasági szinten köteles az alapoktatást biztosító iskolákat fenntartani, ám emellett épp olyan kötelessége és megkívánni joga, hogy a gyermeket, a település jövőendő polgárát, ne csupán értelmileg műveljék, hanem *neveljék* is akaratában, érzelmi életében. A nevelés értékek felmutatásával indul. *Nevel* pedig adós a Nemzeti alaptanterv. Évtizedeken át nem az ész művelésében, ismereteink csonkaságában, nem a tudományban maradtunk el, hanem az *értékek* átadásában. Úgy tűnik, ez folytatódik. Miért maradt ki a keresztény kultúra gyökereiből is táplálkozó magyar kultúra kialakításának, továbbfejlesztésének

tervezetéből az általános vallási ismeretek (nem hitoktatás!) anyaga? És hol az etika? Ki nem tudja, hogy „a világ feltétele az etika” – és akkor hazánkban nem alapja lenne a nevelésnek?

V.

A törvénytervezet kötelezi az állami és önkormányzati iskolákat vallási kérdésekben való semlegességre. E semlegességi parancs nem kötelező a materialista tanítások és a materialista világnézet vonatkozásában?

Távol áll tőlem mindenféle szelíd vagy erőszakos térítési lehetőség óhaja állami vagy önkormányzati iskolában. Azt azonban joggal várhatjuk önkormányzati érdekből is, hogy a világnézetileg el nem kötelezett iskolában a törvény adjon biztosítékot mind a tanárnak, mind a tanulónak, hogy lelkiismereti és szólás-szabadságával élve világnézeti kérdésekben állást foglalhasson. A semleges magatartás kötelezővé tétele éppoly szellemi diktatúrát jelentene, mintha valaki akár a vallást, akár az ateizmust tenné kötelezővé.

A semlegesség hangsúlyozása lélektani szempontból kérdéses, hiszen ép, egészséges személyiségű ember elképzelhető-e elkötelezettség nélkül, cél nélkül, keresett vagy megtalált értékrend nélkül. Pedagógiailag szinte megengedhetetlen a semleges magatartás. A semlegesség miatti üres nevelő miként tud hatni ürességével tanítványaira? A sehova nem tartozás cinizmus felé vezető út, sodródás az életunalom, a minden-mindegy lelkiállapot és az öngyilkos magatartás felé. („Megdöbentő, hogy a 14–18 évesek között vezető halálok az öngyilkosság” – nyilatkozta 1994 novemberében *dr. Zonda Tamás*.)

A világnézetileg el nem kötelezett, de a világnézeteket és hiteket tisztelő iskola lehet egyedül a másság iskolája, iskolája a mássággal való megbecsülő, türelmes együttélésnek. Világnézetileg pluralista társadalomban élünk. Ebbe kell belenőnie a gyermeknek. A demokráciába, mely körülvéshi és alkotmánnyal biztosítja, hogy nem éri hátrány világnézete, vallása, származása, bőrszíne miatt.

A Nemzeti alaptantervre és a közoktatási törvény módosítására vonatkozó nézeteinknek „Kérdések és kételyek” címet adtam. Kérdéseim és kételyeim nem valakik ellen szólnak, hiszen mindenki, aki felelősen foglalkozik a gyermekek és az ifjúság ügyével, az szereti őket. Értük fogalmazódtak meg a kérdések és kételyek. Alakuló, fejlődő sorsuk sorsunk és jövőnk. Életünk, hazánk jövője. Meggyőződésem, hogy a kormány és a minisztérium mellett legnagyobb, ám kellően figyelembe nem vett felelőssége a fenntartó önkormányzatoknak van. Kérem ezért, kiáltásként hallják leírt kételyeinket és kérdéseinket!

Varga Károly⁴

A nagyvárosok és a Nemzeti alaptanterv

A tananyagszabályozási rendszernek, amely másfél száz év alatt erényeivel és hibáival lassan, többnyire szervesen kifejlődött, alapvető – paradigmaváltó

⁴ Közoktatás-politikai Tanács Önkormányzati Oldal, Megyei Jogú Városok Szövetsége